

С. В. Подпльота
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У наш час майже всі країни світу мають тісні стосунки. З розвитком економічної глобалізації англійська мова набуває все більшого значення і зараз є найпоширенішою мовою світу, яка існує та функціонує як мова міжнародного спілкування. Оскільки будь-яка мова є частиною певної культури, опанування іноземної мови є також опануванням іноземної культури. Між націями існують очевидні відмінності в історичних традиціях, звичаях, культурному середовищі, тож під час спілкування людей виникають певні труднощі.

Метою викладання англійської мови є розвиток вміння студентів легко спілкуватися англійською мовою. Вивчаючи англійську мову, студенти не лише розвивають мовні навички, тобто навички аудіювання, говоріння, читання та письма, а й намагаються зрозуміти значення поведінки, цінностей та іншого культурного середовища англословних країн. Таким чином, викладання англійської мови має брати культуру як відправну точку, щоб підвищити обізнаність студентів щодо міжкультурного спілкування та культивувати міжкультурну комунікаційну компетентність студентів.

Цзівань Бі визначає компетентність міжкультурної комунікації, як «компетентність для успішного здійснення комунікаційного процесу, коли люди з різним культурним середовищем здатні продемонструвати сильну міжкультурну обізнаність, визначити культурні відмінності та усунути культурні перешкоди під час міжкультурних зустрічей» [1, с. 16]. Кійонг Сан виділяє наступні складники компетентності міжкультурної комунікації:

- вербальна комунікативна компетентність, що полягає в умінні розуміти й опанувати необхідні вербальні знання, використовувати культурну конотацію, а також концептуальне значення мови;

- невербальна комунікація, тобто система знаків, що використовуються у процесі спілкування і відрізняються від мовних засобами та формою виявлення (тактильний контакт, дистанція між співрозмовниками, зовнішній вигляд, поза тіла, міміка, погляд, жести тощо);

- компетентність культурної адаптації, що означає, що учасники міжкультурної комунікації здатні правильно ідентифікувати та зрозуміти своїх партнерів по спілкуванню, добре долають потенційні культурні відмінності та здатні вносити відповідні корективи у власне мовлення, поведінку, емоції, ставлення, спосіб мислення тощо, тому що вони можуть адаптуватися до різних середовищ життя, навчання, роботи й таким чином бути прийнятими людьми з різних культур;

- «компетентність перетворення двох правил» передбачає використання лінгвістичного правила (єдність фонетичного правила, лексичного правила та граматичного правила) та правила спілкування (кодекс поведінки, цінності, звичаї, етикет і способи мислення тощо) [2, с. 55-56].

Розглянемо недоліки у міжкультурній комунікації, а саме: лінгвістичний, прагматичний, нелінгвістичний недолік і недолік культурних відмінностей.

На лінгвістичному рівні недоліки компетентності міжкультурної комунікації проявляються в лінгвістичній компетентності, соціолінгвістичній компетентності та дискурсивній компетентності. Лінгвістична компетентність передбачає наявність у співрозмовників правильної вимови, достатнього словникового та граматичного запасу. Соціолінгвістична компетентність стосується здатності співрозмовників розуміти, сприймати та використовувати мову в практичній комунікації. Наприклад, стикаючись з тією самою темою, різні люди схильні вибирати різну лексику, модель і стиль, що зумовлено їх різним соціальним походженням і психологічними характеристиками.

Дискурсивна компетентність стосується здатності співрозмовників організувати своє мовлення та розуміти мовлення своїх партнерів.

Іншою важливою причиною невдач міжкультурної комунікації є прагматичний дефіцит, який проявляється у нерозумінні співрозмовниками розмовної імплікатури. Під час спілкування співрозмовники повинні дотримуватися принципу співпраці, тобто обидві сторони повинні мати однакове бажання зрозуміти мову іншого та забезпечити ефективне спілкування.

Нелінгвістичний дефіцит проявляється у чотирьох аспектах: соціальні фактори, фізіологічні фактори, психологічні фактори та мова тіла. Соціальні фактори включають рольові та міжособистісні відносини. Оскільки різні суспільства побудовані по-різному, існують очевидні відмінності в соціальних структурах і взаємостосунках. До фізіологічних факторів в основному відносяться стать, вік і стан здоров'я. Психологи та лінгвісти прийшли до однакового висновку, що люди різної статі мають різні мовленнєві особливості. Загалом жінки більш балакучі та ввічливіші, і навпаки, чоловіки, як правило, більш консервативні та використовують сильніший словниковий запас. Що стосується віку, то всім відомо, що діти розмовляють не так, як дорослі чи люди похилого віку. Крім того, стан здоров'я також може вплинути на ефективність спілкування. Психологічні чинники стосуються бажання спілкування. Неважко помітити, що якщо одна сторона не має бажання спілкуватися, спілкування не може продовжуватися, які б приємні слова не вимовляла інша сторона. Мова тіла є важливою допоміжною частиною спілкування. Невербальне спілкування, таке як зоровий контакт, вираз обличчя та жести, може передавати різні значення в різних культурах. Незнання або нехтування важливістю мови тіла є причиною непорозумінь у міжкультурному спілкуванні.

Дефіцит культурних відмінностей полягає в тому, що між націями існують очевидні культурні відмінності в національному характері, історії, цінностях, звичаях, географічних умовах тощо. Національний характер — це відбиток

культурних особливостей нації. Тож для успішного міжкультурного спілкування, співрозмовники повинні мати правильне розуміння зв'язку між мовою та культурою та оволодіти системою невербальної комунікації.

Викладачі англійської мови закладів вищої освіти відіграють ключову роль у розвитку міжкультурної комунікаційної компетентності студентів. Під час викладання англійської мови викладачі повинні допомогти студентам добре опанувати базові знання, такі як фонетика, лексика, граматики, теми повсякденної розмови, типові запитання тощо. Окрім лінгвістичних знань, невербальні знаки також відіграють важливу роль у міжкультурній комунікації, тому викладачі повинні приділити час поясненню культурних відмінностей у мові тіла, щоб уникнути непорозумінь.

Міжкультурна обізнаність означає, що студенти мають чітке розуміння своєї власної культури та прагнути зрозуміти особливості іншої культури. Наявність міжкультурної обізнаності дає змогу студентам визнавати культурні відмінності на основі розуміння двох культур. Співрозмовники з міжкультурною обізнаністю визнають і приймають культурне розмаїття, вони відкидають ідею, що одна певна культура є вищою за іншу. Зміст, який потрібно викладати студентам для розвитку міжкультурної обізнаності, включає лексику про культуру, цінності, стандартну соціальну поведінку та невербальне спілкування. Крім того, студентів слід навчити долати такі бар'єри, як культурні стереотипи, упередження та етноцентризм. Краще розуміння переваг і недоліків власної національної культури може допомогти студентам бути більш відкритими. Емоції та ставлення також можуть визначати якість міжкультурної комунікації. У спілкуванні конфлікти неминучі, а в міжкультурному спілкуванні конфлікти виникають частіше, ніж зазвичай, тож студентів слід вчити уникати конфліктів.

Отже, проблема міжкультурної комунікації полягає у розбіжності моделей поведінки та сприйняття дійсності у людей різних культур. Ефективність міжкультурної взаємодії та розуміння співрозмовниками один одного базується

на володінні культурною компетентністю. Міжкультурна комунікаційна компетентність, як ключ до успішної міжкультурної комунікації в глобалізованому світі, дозволяє співрозмовникам визнавати та поважати культурне розмаїття та належним чином вести міжкультурне спілкування. Культивування міжкультурної комунікаційної компетентності – довгий та непростий шлях. Викладачі англійської мови у закладах вищої освіти повинні розвивати у студентів уміння набувати соціальні і культурні знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bi J. *Intercultural Communication and Second Language Teaching*. Beijing: Beijing Language and Culture University Press, 2009.
2. Sun Q. *Cultivating Intercultural Communication Competence in Spoken English Teaching*. 2017 3rd International Conference on Education Technology, Management and Humanities Science, 2017, 54-59.

К. І. Шаповал, М. О. Іванова
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Внаслідок зростання міграційного руху і економічної глобалізації, яка підвищує інтенсивність міжкультурних зустрічей, проблеми міжкультурної комунікації проявляються все чіткіше. Комунікація відображає найважливіший елемент нашого співіснування. Якщо людина щось не розуміє або неправильно